

מדה או משקל שלוה ממנו.⁶⁶

יז. כל האמור בסעיף הקודם שייך דוקא בדבר שקנאו המלוה בכספו הפרטי, אבל דבר שקנאו המלוה בכסף של קופת גמ"ח כדי להלוותו לבני אדם שצריכים לו בשעה שהחנויות סגורות, כמו שמצויים היום בכמה מקומות בני אדם שמלוים תרופות וכיוצא בזה מכספי גמילות חסדים. מותר ללוות מהם על מנת לפרוע את אותה כמות, אפי' אם אין ללוה מאותו הדבר שרוצה ללוות, שלא גזרו חכמים איסור הלואת סאה בסאה בדבר ששייך לקופה של עניני מצוה.⁶⁷

יח. אשה שלוותה מחבירתה דבר שמוצר על ידי כמה חברות שונות, כגון: קופסת שמורים של מלפפונים או זיתים כבושים, חבילת צמר גפן או נייר טישו, חבילת טיטולים, וכיוצא באלו, אינה צריכה להקפיד להחזיר לחבירתה דוקא דבר מאותו חברה, אלא רשאית להחזיר לה את אותו הדבר מכל חברה שהיא,⁶⁸ בתנאי, שלא תחזיר לה דבר שידוע שמחירו יקר

ט ע מ ר ב י ת

למלוה כפי שהיה שוה הדבר בשעה שלוה. לכן, מי שלוה נורה מחבירו ובשעת הפרעון התייקר מחירה, נכון שיחמירו כדעת הרי"ף והרמב"ם ומרן ולא יפרע למלוה נורה אלא יפרע לו כסף במחיר שעלתה בשעת ההלוואה. והמקילים לפרוע נורה חדשה יש להם על מה שיסמוכו וכנ"ל בהערה 63.

67 עיין להלן בפרק טז סעיף א שכסף ששייך לעניני מצוה, כגון, כסף של גמילות חסדים לא גזרו בו חכמים איסור רבית של דבריהם. וכיון שהלואת סאה בסאה אסורה מדרבנן בלבד וכנ"ל בהערה 2, לא אסרו בדבר שנקנה מכספי הגמ"ח.

68 דוקא כשאין שום התנגדות מצד המלוה, אבל אם המלוה מבקשת לקבל דוקא דבר מאותו חברה שהלוה לה, מחמת סיבות שונות כגון, שהוא תחת השגחה של חוג מסוים שסומכת

מסתבר שיכול לומר למלוה שמעט מהצמר גפן שבחבילה שמלוה לו יתן לו בתורת מתנה גמורה, והיתר יהיה בתורת הלואה, וההלואה מותרת. ואע"פ שנותן לו את כל החבילה בבת אחת, מ"מ כיון שאומר במפורש שחלק ממה שנותן יהיה בתורת מתנה, שפיר דמי כמ"ש כיו"ב לעיל בהערה 28. ע"ש. והוא הדין אם אשה לווה מחבירתה כמה עגבניות, יכולה המלוה לומר ללוה שנותנת לה במתנה רבע עגבניה אחת, וכיוצא בזה. והיתר בהלואה. ואין צריכה לתת לה עגבניה שלימה במתנה.

66 עיין מ"ש לעיל בסעיף ג ובהערה 8 שבהלואת פירות בסתם, אין שום איסור, כיון שלא דיברו ביניהם על הפרעון, ואין הלוה חייב לפרוע את אותה כמות פירות שלוה, אם התייקרו הפירות בשעת הפרעון. ע"ש. ומ"מ אם בשעת הפרעון התייקר הדבר שלוה צריך הלוה לפרוע

יותר⁶⁹ או דבר שידוע שעולה בטיבו על הדבר שלוותה⁷⁰ או דבר שכמותו או משקלו גדול יותר מהדבר שלוותה.⁷¹

יט. אשה שלוותה מחבירתה כמה עגבניות אינה צריכה להחזיר לה עגבניות בדיוק באותו משקל של העגבניות שלוותה ממנה, אלא מותרת להחזיר לה כמות עגבניות שלמראית עין רגילה דומות בגודלן לעגבניות שלוותה ממנה.⁷² אבל אסורה להחזיר עגבניות שניכר לעין שגדולות יותר

ט ע ב ר י ת

מקפידים זה על זה להשיב לחמם במשקל". עכ"ל. ויותר מפורש בחידושי הריטב"א הנד"מ (שבת שם) וז"ל: מפני שבעלי בתים אין עושים ככרותיהם במשקל, גם אין שעור אחד לכולם, ופעמים שפורעת ככר שהוא גדול מן הראשון. "ואילו לא הוקרו החיטים, עין יפה בעלמא הוא". אבל כשהוקרו באות לידי רבית. עכ"ל. וגם יש להקל בזה מטעם שאין ניכר שמחזירה יותר וגם הלוה אינה אומרת כלום למלוה. ובכה"ג בודאי אין מתכוונת לרבית וכמ"ש בחידושי תלמיד הרשב"א (מציעא סג:) אהא דאמרינן התם שהמלוה את חבירו ופרעו, ומצא המלוה שפרעו יותר ממה שהיה חייב לו, אם התוספת היא בכדי שהדעת טועה חייב להחזיר לו, מפני שיש לתלות בטעות. ואם התוספת היא בענין שאין הדעת טועה, מתנה בעלמא הוא, דיהיב ליה. וכי בחידושי תלמיד הרשב"א וז"ל: אין בזה משום רבית כלל, ודומה למה שאמרו תלמידי חכמים מותרים להלוות זה לזה ברבית, שאינן נותנים לשם רבית כלל אלא לשם מתנה. "וזה ודאי מאחר שנותן בענין זה [שאינו ניכר שנותן], לשם מתנה גמורה הוא נותן". עכ"ל. וכ"כ מדנפשיה הרב גידולי תרומה (שער מו חלק ג אות יא) וכ"כ הפרישה (סימן קס אות ו). ועיין עוד במ"ש בס"ד בחלק א' (פרק ח הערה 49) ד"ה כי מן הבאר. ע"ש.

עליו, או מחמת סיבות אחרות, חייבת הלוה לפרוע לה כפי שמבקשת, דיד המלוה על העליונה.

(69) שיש לחוש שפורעת כן בתורת שכר עבור שהלוותה לה, ואסור משום רבית אע"פ שלא התנו על כך, כמ"ש בס"ד בחלק א' (פרק ח סעיף א).

(70) אפי' אם מחירו שוה למחיר הדבר שלוותה ממנה, מ"מ כיון שעולה בטיבו על הדבר שלוותה ממנה, יש לחוש שפורעת כן בתורת שכר עבור שהלוותה לה, ואסור כמ"ש בהערה הקודמת. ובדבר שאין דרך סתם בני אדם להקפיד כ"כ על טיבו, יש להקל כמ"ש כיו"ב בחלק א' (פרק ח סעיף ט). ע"ש.

(71) פשוט ע"פ מה שהתבאר בפרק זה.

(72) הואיל ואין דרך בני אדם להקפיד לשקול דברים אלו אלא נותנים לפי מראית עינם, אין לחוש בזה משום רבית שבודאי נותנים בעין יפה מצד דרך ארץ ולא כשכר עבור ההלוואה. וכן ראיתי בחידושי הרשב"א (שבת קמח:) שכתב כן וז"ל: "שסתם ככרות של בעל הבית אין נעשים במדה ידועה ואין להם קצב אחד לכל, והן אין